

ВІДЗИВ

**офіційного опонента на дисертацію Оганесяна Валеріка Самвеловича
«Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку ринку
продукції вівчарства», подану на здобуття наукового ступеня доктора
економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством**

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з державними та галузевими проблемами.

За період становлення економіки вітчизняне вівчарство опинилося у жорсткому конкурентному середовищі до якого національний аграрний сектор економіки виявився невідповідним. Однак збільшення попиту на натуральну текстильну продукцію, зокрема на овечу вовну і овчинно-шубні вироби, якісну дістичну ягнятину, сири з овечого молока та низький рівень пропозиції продукції вівчарства на світових ринках відкриває нові можливості для України, яка володіє необхідним природно-біологічним та суспільно-політичним потенціалом.

Трансформації в аграрному секторі України, зниження купівельної спроможності населення, скасування державних закупівель продукції вівчарства, зменшення цільової підтримки спричинили негативні тенденції в розвитку галузі вівчарства. Функціонування ринку продукції вівчарства не може існувати без використання певних механізмів, серед яких чільне місце посідають організаційний та економічний чинник. Ефективне функціонування ринку продукції вівчарства неможливе без обґрунтування і впровадження його дієвого механізму. Це призвело до того, що ринок продукції вівчарства став найменш рентабельним у галузі тваринництва.

Автор у процесі свого дослідження приходить до висновку, що в основу методики дослідження оцінки ринку продукції вівчарства, передбачає використання таких методів наукового пізнання: аналіз, синтез, аналітичний метод, індукція, дедукція, моделювання, узагальнення, формалізація, абстрагування, конкретизація, системний аналіз. А для повноцінного дослідження стану ринку продукції вівчарства, використали

наступні методи економічних досліджень: економічний аналіз, табличний метод, статистичний аналіз, кореляційно-регресійний аналіз, індексний метод, графічний метод, методи прогнозування, метод DEA, SWOT-аналіз, що дасть змогу проаналізувати та дати ефективну оцінку ринку продукції вівчарства.

2. Рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх вірогідність і новизна.

Аналіз традиційних теоретичних положень щодо економічних досліджень у вибраній автором сфері економіки при використанні широкого спектру наукових інструментів, способів і прийомів дає підстави підтвердити очевидність отриманих висновків. При цьому наявність пояснень, на якій підставі складено послідовність посилок, підтверджує легітимність її використання у ролі доказів висновків. Саме в такому підході до дослідження проблеми виявляється методологічний характер дисертаційної роботи.

Багато в чому високий рівень вірогідності наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується широким діапазоном залучених до дослідження джерел інформації. Надійність поданого в роботі аналітичного матеріалу щодо трансформаційних процесів. Що відбувались в аграрному секторі України визначається посиланнями на загальнодержавні статистичні щорічники, а також на інформацію, що міститься у публікаціях органів статистики України, безпосередньо отриманих на підприємствах агропромислового ринку, дозволяє судити про високу вірогідність висновків і рекомендацій.

Новизна отриманих у ході дослідження результатів полягає в розробці та обґрунтуванні теоретико-методологічних засад дослідження та розвитку агропромислових об'єднань в умовах транзитивної економіки. Найбільш суттєвими результатами, які відображають особистий внесок автора та визначають наукову новизну досліджень, на думку спопента є такі:

удосконалено:

— концептуальний підхід до побудови та реалізації галузево-територіальної моделі кластера по виробництву продукції вівчарства, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності галузі, збереженню

природних, трудових і виробничих ресурсів території, активізації підприємницької діяльності, зростанню рівня інноваційно-інвестиційної привабливості та економічного розвитку сільських територій;

— рекомендації щодо формування стратегії розвитку галузі вівчарства на основі прогнозу ефективності експорту й імпорту м'яса баранини, виробництва продукції вівчарства, за допомогою методу DEA, що дало можливість визначити рівень відносної ефективності виробництва продукції вівчарства у сільськогосподарських підприємствах та господарств населення;

— методичні положення оцінки ефективності функціонування складових організаційно-економічного механізму у розвитку галузі вівчарства, що дало можливість виявити, рівень гармонізації всіх складових, неефективні складові механізму на основі чого розробити та здійснювати систему заходів, що забезпечать підвищення загальної ефективності організаційно-економічного механізму, де всі складові й інструменти повинні найбільш гармонійно поєднуватися та доповнювати один одного. Це дозволило сформулювати цілі, які в сукупності дозволять визначити ключові проблеми та резерви підвищення ефективного функціонування ринку продукції вівчарства;

— шляхи розвитку галузі вівчарства, зокрема запропоновано «Проект виробництва продукції вівчарства» на основі запровадження модульних ферм на 600 голів овець, що передбачає реструктуризацію виробництва щодо: правового статусу майна, організаційної структури підприємств, структури виробничої програми та залучення капіталу, структури персоналу і основних виробничих фондів тощо;

— наукові підходи для побудови інвестиційно-інноваційної моделі галузі вівчарства, яка дозволить пропорційно вирішувати проблеми, що виникнуть при зміні інвестиційного забезпечення інноваційних процесів оновлення галузі вівчарства;

набули подальшого розвитку:

— тлумачення поняття «Ринок продукції вівчарства», на основі узагальнення та систематизації існуючих підходів і трактування даного терміну «як один із основних елементів продовольчого ринку країни і цілому АПК, на якому відбувається реалізація продукції вівчарства (м'ясо, молоко, вовна і т.д.), шляхом обміну, купівлі і продажу, домовленостями, зв'язками, між суб'єктами, які займаються господарською діяльністю, під впливом попиту, пропозиції, ціни та конкуренції з метою отримання прибутку»;

— системний підхід до аналізу та оцінки сучасного стану виробництва продукції вівчарства з врахуванням обмежуючих факторів, які включають: недостатній попит на продукцію, нестачу кваліфікованої робочої сили, низька конкурентоспроможність продукції вівчарства, фінансові обмеження та збут продукції тощо;

— формування конкурентних переваг і запровадження диверсифікації виробництва нішевої продукції вівчарства, а саме виробництво хляляльної продукції, як для внутрішнього споживання так і для експортування за кордон, зокрема арабо-мусульманських країн;

— рекомендації щодо дотримання принципів і раціональної організації міцної кормової бази галузі вівчарства, що дозволить підвищити рівень ефективності та конкурентоспроможності даної галузі.

3. Теоретична значущість, практична цінність дослідження та оцінка впровадження отриманих результатів

Теоретичні і методологічні засади дослідження засновані на діалектичному методі, системному підході у вивченні соціально-економічних процесів, явищ і загальносистемні принципи проведення комплексних досліджень. При розгляді основних понять і категорій, що формують організаційно-економічний механізм ринку продукції вівчарства, були використані такі методи: теоретичного узагальнення, статистичний, аналогії та абстрактно-логічні методи.

У роботі використані методи: історичний та теоретичного пізнання – для аналізу еволюції теоретичних поглядів на природу поняття «ринку продукції вівчарства»; монографічний – при огляді літературних джерел; абстрактно-логічний та діалектичний – для теоретичних узагальнень, уточнення понятійного апарату щодо ринку продукції вівчарства в процесі вивчення публікацій, нових і вже досягнутих практичних результатів, формулювання висновків; наукової абстракції (для формування теоретичних узагальнень, висновків), статистичний (при обрахуванні середніх значень показників, відхилень, темпів росту та приросту), системний підхід і структурно-логічний аналіз (при побудові логічної структури дисертаційної роботи), математичної статистики (при оцінюванні стану ринку продукції вівчарства, кореляційно-регресійного аналізу), табличний і графічний методи – для наочного зображення одержаних результатів, стратегічного аналізу (при побудові методу DEA), порівняльного аналізу (у процесі аналізу розвитку ринку продукції вівчарства). У процесі обробки матеріалів дослідження застосовувалися сучасні технології та програмне забезпечення.

Інформаційно-аналітичну базу дослідження склали нормативно-законодавчі акти, дані Державної служби статистики України, наукова література за темою дослідження, дані аналітичних і рейтингових агенцій, звіти FAO, експертні оцінки й публікації USDA, результати особистих досліджень автора, інформаційні ресурси мережі Internet.

4. Зміст та завершеність дисертаційного дослідження.

Дисертаційна робота є логічним та завершеним науковим дослідженням, яке складається з вступу, трьох розділів, висновків і рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі «**Теоретико – методологічні основи формування та функціонування ринку продукції вівчарства**» узагальнено та поглиблено економічну сутність ринку продукції вівчарства, досліджено організаційно-економічний механізм функціонування ринку продукції

вівчарства та визначено методичні підходи до оцінювання ринку продукції вівчарства.

У другому розділі **«Оцінка та сучасний стан розвитку ринку продукції вівчарства»** проведено аналіз сучасного стану ринку продукції вівчарства; здійснено комплексну оцінку становлення та функціонування ринку продукції вівчарства та визначено кормовиробництво як основний елемент забезпечення ефективного виробництва продукції вівчарства.

У третьому розділі **«Шляхи покращення розвитку ринку продукції вівчарства в Україні»** намічено перспективні напрями формування ринку продукції вівчарства, запропоновано стратегію розвитку галузі вівчарства та досліджено наукові засади забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку галузі вівчарства.

5. Дискусійні положення.

Не знижуючи в цілому позитивної цінності дисертаційної роботи, варто виділити певні зауваження і дискусійні положення, що, зокрема, зводяться до такого:

1. Оскільки робота присвячена вирішенню проблем забезпечення розвитку ринку продукції вівчарства, автор подає визначення попиту і пропозиції на ринку трактуючи багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених (стор. 11-16) необхідно більш ширше доповнити та адаптувати до сучасної моделі розвитку галузі вівчарства.

2. Розглядаючи проблему цінових та нецінових чинників у розділі 1 (стор.29-30), автор залишив поза увагою чинники, що характеризують більш детальну інформацію про виробництво побічної продукції.

3. Що стосується аналізу «ринку продукції вівчарства» в підпункті 2.3 табл. 2.25 «Орієнтовні норми добової потреби в зелених кормах різних видів і груп тварин (за даними І. С. Попова)» (стор. 118-119), та табл. 2.26 «Виробництво та валовий збір кормових культур, які використовувались для годівлі та відгодівлі овець, тис. т» (стор. 119-120), доцільно було б розширити більший асортимент кормів, які містять важливі для тварин макро і мікро елементи.

4. В дисертаційній роботі розроблена кластерна модель галузево-територіальної організації виробництва продукції вівчарства, що орієнтована для забезпечення стабільної діяльності та здатності розвиватися в довгостроковий період за такими регіонами: Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська і Чернівецька області, де станом за 2016 рік вищевказаних регіонах зосереджено у всіх категоріях господарств 162,3 тис. голів овець або 22 % від загальної кількості поголів'я овець України (рис. 3.3) на стор. 147-149, доцільно враховувати необхідного об'єму виробництва продукції для ефективного функціонування даного об'єднання.

6. Повнота викладу результатів дослідження в наукових фахових виданнях та авторефераті

Результати дисертаційного дослідження опубліковано у 9 наукових працях загальним обсягом 2,77 друк. арк., в тому числі 5 статей у наукових фахових виданнях (з яких 1 стаття у виданні іноземної держави та 1 стаття в електронному фаховому виданні) і 4 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Автореферат за своїм змістом повністю відповідає основним положенням та висновкам дисертаційного дослідження, відображає його структуру та логіку викладення матеріалу.

7. Загальні висновки.

Докладне знайомство з дисертаційною роботою і публікаціями дозволяють прийти до висновку, що дисертаційна робота Оганесяна В. С. є самостійною науковою працею, що може бути визнана як така і містить наукову новизну, практичну цінність і вирішує важливу науково-прикладну проблему, яка полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних засад, стратегічних пріоритетів, організаційно-економічних механізмів розвитку та більш глибокого дослідження ринку продукції тваринництва на державному рівні та ефективного управління цими процесами.

Робота є завершеним дослідженням, усі питання розглянуті на

високому науковому рівні при дотриманні основних правил мови викладення.

Оцінюючи отримані автором наукові результати, що містяться в дисертаційній роботі, можна стверджувати, що дисертація **«Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку ринку продукції вівчарства»** і автореферат за своїм змістом, теоретичним обґрунтуванням, новизною наукових результатів, ступенем впровадження в практику відповідають вимогам Атестаційної колегії МОН України, а саме: пп. 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» до докторських дисертацій, а її автор – Оганесян Валерік Самвелович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
директор Науково-дослідного інституту
економіки і менеджменту
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

М.П. Талавира

